

lijdt, voor de vrouw dan denkbaar wezen of bestaan kunnen, waarom zij wil en eigen beweging met de tweede plaats zou nemen? Wordt ze ten slotte overwonnen, goed, dan zal ze het lot ondergaan van elken verslagenen, maar de worsteling kan ze althans wagen. En de mogelijkheid is volstrekt niet uingesloten, dat de man ten slotte overwonnen wordt door haar.

Want zegt ge, dat de natuur der vrouw er tegen opkomt, dat in de vrouw het passieve heerscht, gelijk in den man de activiteit, dan vergeet ge, dat in ongodvruchtige kringen de natuur almeer de vrucht van *evolutie* heet.

Ten gevolge van wet en usantie, ja, is de natuur der vrouw thans zoo geworden. Maar niets belet, dat onder andere wet en usantie de natuur der vrouw een geheel ommekeer ondergaat, en boven der mannen natuur uitlijft.

Als de kring ongodvruchtigheids blijft, wie staat er dan boven man en vrouw, om aan elk zijn plaats aan te wijzen?

Dan hebben, dan erkennen ze geen van beiden een God boven zich, dan heeft de een precies zooveel zeggenschap als de ander, dan kunnen ze zelve hun natuurlijke verhouding regelen gelijk ze willen, en ook valt bij die regeling natuurlijk de opperheerschap aan hem of haar ten deel, die feitelijk in de worsteling het sterkst blijkt en overwint.

Maar zoo is het in kringen, waar men »de Godvruchtigheid belijdt«, niet. En zoo kan het in die kringen niet zijn.

Let toch op de apostolische uitdrukking: »de Godvruchtigheid belijden«.

»Belijden« is voor iets uitkomen, desnoeds ten koste van lijden. Ge kunt niet belijden, of ge moet van iets overtuigd zijn. Datgeen waarvan ge overtuigd zijt, moet u *regel van leven* wezen. En ge moet dit niet verbergen, of voor u houden, maar het toonen, openbaren, en er propaganda voor drijven in uw woord, in heel uw optreden, in al uw doen.

Nu ziet de Godvruchtigheid, gelijk de apostel die hier immers bedoelt, niet op grad van innerlijke vroomheid, maar op het verlaten van den dienst der wereld en der afgoden, om zich over te geven en toe te wijden aan den dienst van den God Israels, van Jehova, den God van Christus Jezus.

In uw kring wordt alsoo de Godvruchtigheid beleiden, zoo zij er prijs op stelt gerekend te worden bij de geloovige aanhangers van Jezus; onderwijl de »ongodvruchtigheid« beleiden wordt in die andere kringen, waarin men er voor uitkomt, dat men met de overgeleverde Christelijke religie gebroken heeft.

De tegenstelling tusschen wat men thans »de tijnen« en »de alledaagse wereld« noemt, dekt nagenoeg volkomen dit onderscheid.

In die wereldsche kringen is men van God en zijn Woord geëmancipeerd, en erkent men dus niet, dat over man en vrouw God heeft te zeggen, en dat die man en vrouw zich naar het zeggen van God te voegen hebben.

In onze kringen daarentegen houden we aan den dienst des Heeren vast. Wij erkennen en belijden dat God boven allen staat, over allen te regeren, voor een ieder zijn stand te verordennen heeft, en dat alsoo ook man en vrouw, in hun onderlinge verhouding, zoo hebben te verkeerden, als de ordinantie Gods het bepaalt.

Nu is, naar luid van het apostolisch woord, de hier geldende ordinantie voor man en vrouw deze:

»Eene vrouw late zich leeren in stilheid, in alle onderdanigheid.

Doch ik laat der vrouw niet toe, dat zij leere, noch dat zij over den man heersche, maar wil dat zij in stilheid zij.

Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva.

En Adam is niet verleid geworden; zij is de vrouw, verleid zijnde, is in overtreding geweest.

Doch zij zal zalig worden in kinderen te baren, zoo zij blijft in het geloof, en liefde, en heiligmaking, met matigheid.«

Een ordinantie, die we nu niet nader ontleiden, waar we ook niets aan toevoegen.

Immers niet op de uitwerking der bijzonderheden komt het hier aan. Het is ons genoeg, dat die van God door zijn apostel gegeven ordinantie ontwijfelbaar de gelijkstelling tusschen man en vrouw tegensprekt, en aan de vrouw een positie aanwijst, die heerschappij uitsluit.

Met deze ordinantie nu maken de vrouwen »die de Godvruchtigheid belijden« gemeenlijk geen ernst.

De emancipatiezucht der wereldsche vrouw heeft ook haar hart verleid. Nog wel niet om zich feitelijk te emanciperen, maar toch reeds genoeg, om ook haar telkens en telkens weer tot zekere spottens met deze van God gestelde ordinantie te verleiden.

Nauwlijks kan die ordinantie Gods in het gesprek aan de orde komen, of er plooi zich een ongeloofige lach om haar lippen, en er komt iets uitdagends in haar woord.

Dat dit niet bij alle vrouwen zoo is, dient erkend. Er zijn Christenvrouwen, die al zulke spottens niet verfoeien. Maar de meesten staan zwak op dit punt.

Hoe ze ten deze staan, kunt ge terstond hieraan merken, of ze die ordinantie Gods liefhebben, of wel dragen als een last, die ze zich liefst van de schouders schoven.

De vrouw die goed staat, moet ook van deze ordinantie zeggen kunnen: »O, God, hoe lief heb ik uw wet. Indien uwe ordinantie niet ware geweest al mijn verneming, ik ware in mijn druk al lang vergaan.«

Niet de man moet haar die ordinantie hebben te leeren. Zij zelve moet die ordinantie in haar hart dragen. Ze moet er voor pleiten. Ze moet er voor ijveren. Ze moet beseffen, dat juist in die ordinantie Gods haar sterkte en de waarborg voor haar geluk ligt.

Ze staat verkeerd, als ze denkt: »Had God die ordinantie maar nooit gegeven.«

En goed staat ze alleen, zoo ze er nog sterker dan de man tegen opkomt, dat men in wet of levenswijze iets op die ordinantie van haar God afdinge.

Wil dit nu zeggen, dat de vrouw daarom zonder protest te berusten heeft in al wat wet en usantie in onze maatschappij op dit stuk heeft ingevoerd?

Geenszins.

Niet die maatschappelijke wet, maar haar *God* staat boven haar, en te buigen heeft ze alleen voor wat God verordeneerd heeft.

Jaust dus die ordinantie Gods moet haar wapen zijn, om al wat de man zich in strijd met die ordinantie over haar aanmatigt, te weerstaan, en tegenover den man in het gemeen, en als ze gehand is, ook tegenover haar eigen man, om »Heeren« wil die ordinantie Gods te verdedigen.

Ook zij ontving van Godswege rechten, rechten die ze niet in den steek mag laten, maar die ze, omdat het Goddelijke rechten zijn, te bepleiten, en desnoeds ten prijs van druk en lijden, te handhaven heeft.

Ze moet »de Godvruchtigheid belijden«. En die Godvruchtigheid eischt op dit stuk, dat ze zelve met den lust harer ziele de ordinantie Gods aanvaardt, maar ook dat ze aan al wat in strijd met die ordinantie haar wordt opgedrongen, weerstand biede.

En alsoo heeft de vrouw »die de Godvruchtigheid belijdt« tweeërlei te doen. Ten eerste tegenover haar eigen sondige neiging en tegenover de thans heerschende emancipatiezucht der vrouw, zelve »de ordinantie Gods over de vrouw« hoog te houden. Maar ook anderzijds om naar die ordinantie Gods kritiek te oefenen op wat de man van de vrouw maken wil.

God, niet de man, staat boven de vrouw, en in niets heeft de vrouw voor den man te zwichten, dan in zoover God dit voor haar besteld heeft.

Het menschelek leven heeft twee zijden. De ééne een wereld die naar buiten, de ander een wereld die naar binnen is gekeerd, en beide zijn even interessant, beide zijn even gewichtig, en omdat in beide Gods grootheid moet verheerlijkt worden, zijn ze beide van eeuwige betekenis.

De vrucht van beide zal eens ingedragen worden in het Koninkrijk Gods.

Nu is man en vrouw saam aangelegd op die naar buiten en naar binnen gekeerde wereld van ons menschelek leven, maar het is niet aan hun eigen keus overgelaten, wie in de ééne en wie in de andere het priesterschap voor God zou bedienen.

God die beiden schiep heeft daarop orde gesteld, en zoo door de natuur die Hij ons inschiep, als door het Woord dat Hij ons gaf, die *uitwendige* wereld aan den man, en die *inwendige* wereld aan de vrouw toegewezen, en beiden op hun eigen arbeidsveld aangelegd.

Voegt zich nu de man en voegt zich de vrouw hiernaar, dan loopt alles wel, en zal het eind voor beiden schoon zijn.

Maar gaan ze rillen, zegt de man: »Laat mij in die *inwendige* mystieke wereld ingaan«, of ook zegt de vrouw: »Laat ik in de *uitwendige* wereld huishouden«, of eindelijk zeggen ze saam: »Laat ons saam in alle twee inschrijven«, dan is er revolutie, dan is er opstand tegen de ordinantie Gods, en dan wrekt zich dit kwaad in algemeene verwarring.

Voor de vrouwen »die de Godvruchtigheid belijden« komt er dus alles op aan, of ze in de wereld die God haar toeweest behagen kunnen krijgen; of ze de valsche inbedding kunnen laten varen, alsof wat God aan den man toeweest begerlijker ware; en of ze tot het inzicht komen, dat de haar toegewezen wereld even interessant, even gewichtig, voor God even heilig is, en dat zij, met haar natuur en haar aanleg, ten kansen hebben om in die inwendige wereld als een ster voor God te fonkenen tegen één om met valschijn te flikeren in de wereld der uitwendigheid.

Wat er bij de vrouw uit moet, is de valsche voorstelling, alsof de haar toevertrouwde wereld lager stond.

Het is als met den adelaar en den leeuw. De adelaar heeft de lucht van God als wereld ontvangen, en is daarom bekleed met machtige vlerken. De leeuw ziet zich den bodem der aarde toegewezen, en is daarom voorzien van zijn »sterke pooten« zooals de Schrift het noemt.

Is nu daarom het leven van den adelaar minder interessant dan dat van den leeuw?

En ook, als dan de adelaar den leeuw wil gaan naadoen, en als de leeuw loopen, in steed van op zijn vlerken drijven wil, breekt hij dan niet zelf zijn kracht?

Weenu, zoo is het ook hier. De wereld van de vrouw is een andere wereld dan die van den man, maar beide zijn voor God even gewichtig.

En wil dus de vrouw in haar kracht uitkomen, dan moet ze juist niet den man willen naadoen, maar aan den man »de sterke beenen« laten, en zelve zalig drijven op de vleugelen van het mystieke leven, dat naar binnen gekeerd en meer verborgen, maar juist in die verborgenheid zoo warm, zoo rijk en zoo schoon is.

Register op E Voto.

Het Register op E Voto is thans gereed, en zal dezer dagen aan alle intekenaren, die het gevorderde bedrag inzonden, franco worden toegezonden.

Intekenaren, die in gebreke bleven, om dezen prijs ten volle te voldoen, zullen het zichzelve te wijten hebben, indien ze het exemplaar niet ontvangen.

Amsterdam, 12 Nov. 1897.
Vrijheid.

Een vorig maal plaatsten we een klacht, waarin gewezen werd op het gevaar, dat in het vrijwilleigheidsbeginsel voor de kerk van Christus school, en toonden ook onzerzijds die gevaren waarlijk niet gering te achten. Toch ontzake daarom niemand de moed.

De heer James Bryce, Parlements lid voor Aberdeen in Schotland, heeft de Vereenigde Staten in Amerika bezocht, en in drie dikke deelen het resultaat van zijn bevinding medegedeeld.

In het derde deel nu, op blz. 464—504, deelt deze scherpe opmerker en vaardige schrijver ook zijn bevinding mede omtrent het resultaat van het vrijwilleigheidsbeginsel in Amerika, en we kunnen onzen geestverwanten niet genoeg aanraden, hier kennis van te nemen. Gemakshalve zullen we binnen kort, zodra er plaats is, deze bladwijzen vertaald in onze kolommen opnemen. Ze zijn zoo welsprekend.

Maar reeds nu zij toch uitgesproken, dat zijn indruk zoo bijna onvoorwaardelijk gunstig was.

Eerst constateert hij dan ook het groote feit, dat door heel het gebied der Vereenigde Staten allerwegen het vrijwilleigheidsbeginsel heerscht. In niet één Staat is een Staatskerk. Nergens geniet de ééne kerk een voordeel boven de ander. Traktamenten worden van Staatswege aan niet ééne kerk uitbetaald. Elke kerk onderhoudt zich zelve.

Ook, en dat is zeer opmerkelijk, ook de Roomsche-Katholieke.

Hier en daar komt het voor, dat een stad of Staat bijdragen geeft voor een werkhuys en ziekenhuis of dergelijke, en dat

dit feitelijk aan een kerk ten goede komt. Maar aan de kerk als kerk wordt niets uitbetaald, noch voor de kerk noch voor haar leeraars.

Daarna constateert hij, dat dit niet alleen zoo is, maar dat hij niemand gesproken heeft, die het thans weer anders zou willen. Zelfs de Roomsche-Katholieke geestelijken zijn in Amerika tegen Staatsaktremet.

En eindelijk stelt hij vast, dat juist onder dit stelsel de kerken een positie innemen, veel schooner en beter dan in eenig land ter wereld.

Er zijn meer kerken dan in eenig land. Door elkander genomen één kerk op elke duizend zielen, iets wat voor de Gereformeerde kerk te Amsterdam dertig kerken zou geven. Hij vond steden met 40.000 inwoners, en daarin volle 40 kerken.

De kerken zijn er goed onderhouden, nergens verwaarloosd, soms zelfs met veel smaak en comfort ingericht.

Het kerkbezoek is er beter dan in eenig ander land. De Zondag wordt er stipt onderhouden. Alle winkels zijn gesloten.

Het Parlement wordt bij elke vergadering niet gebed door een godsdienstleeraar geopend.

Dank- en bededagen worden er door de Regeering uitgeschreven.

De kerkelijke weldadigheid is er uitstekend.

Voor de Zending worden ongelooflijke sommen bijgebracht.

En de traktamenten der leeraars zijn er allengs zooveel beter geworden, dat 2400 reeds tot het laagste behoort, een bedrag dat met 1600 ten onzent gelijk staat.

En wat hij nog veel hooger aanslaat, de geestelijke vrucht van dat stelsel is zoo schoon.

Juist doordat niet een enkele kerk geprivilegieerd wordt, is de nauwer tusschen kerk en kerk zooged als verdwenen, en houden alle kerken zich, zedelijke vraagstukken uitgezonderd, buiten den politieken strijd.

Bovendien is de verhouding der kerken onderling er zooveel beter geworden. Men verbijt en vereet elkander niet, maar werkt saam voor doeleinden, die aan alle gemeenschappelijk zijn.

Men sluit zich niet op en af, maar gaat met elkander om, waardeert elkander over en weder, en heeft iets herkennen van dat heilige besef, dat men saam de kerk van Christus uitmaakt, zij het ook in verschillenden graad van zuiverheid.

Dit verhoogt den invloed der Christelijke religie op het maatschappelijk leven, en smijdt af die bittere kankers die in Europa zoo telkens het kerkelijk leven bederven.

En wat de beginselen aangaat, bepleit hij dit stelsel op deze twee gronden. Ten eerste dat de Overheid den éénen burger niet boven den anderen mag voorttrekken. En ten andere dat de Kerk een geestelijke maatschappij is, die haar kracht inboet, als ze op niet-geestelijken steun rekenen gaat.

Het eerste beginsel is bij de Overheid van Amerika volstrekt geen overschilligheid tegenover de religie, gelijk uit haar standpunt reeds blijkt, maar komt juist op uit waardeering der religie, als iets dat te hoog, te heilig is dan dat de Overheid er op zou mogen ingrijpen.

De Overheid van Amerika eerbiedigt de Christelijke religie niet met koele afgemetenheid, maar als een grooten machting factor die het volk voor ontzenuwning en materialisme bewaren moet. Maar juist dit dringt haar dan ook, om niet met haar onbekwame hand die heiliger teedere plant te deren.

De zaak der religie moet zaak der conscientie blijven, of ze veruitwendigt. En wij nu de Overheid de conscientie geen geweld mag aandoen, behoort ze de soevereiniteit der conscientie te eerbiedigen en te ontzien. Haar eigen soevereiniteit mist elk recht om de soevereiniteit der conscientie te drukken of te willen leiden.

Daarom eert ze de kerk, ze bejegt haar met sympathie en ware liefde, maar ze laat haar groeien op eigen wortel, in volle fierheid en vrijheid.

En anderzijds ook is in de kerk zelve het diepe besef doorgedrongen, dat een kerk uit geestelijke kracht leven moet, en dat elke andere hulp, die van buiten komt, haar leven ongezonder maakt, en haar geestelijke kracht verlamt.

Waarheid en oprechtheid geldt hier bovenal, en of iemand het meent, dat hij zich als lid van deze of gene kerk openbaart, kan nergens beter aan getoetst worden, dan aan de vraag, of hij voor zijn kerk offeren wil.

Wat dit niet behoeft, behooren duizenden en tienduizenden tot een kerk, die er niets van meenen, en niets dan Pharizea in het heilige zijn.

Kan men daarentegen alleen ten koste van zware offers lid ener kerk zijn, dan wordt men geen lid en men blijft geen lid, of men moet in oprechtheid voor God zich bereid en gewillig achten, om zoo aanmerkelijke som voor het leven en den bloei zijner kerk af te zonderen.

Zij, die onze Gereformeerden in Nederland verdenken van louter uit bezuiniging tegen het uitbetalen van Staatsaktrementen op te komen, zouden dan ook volkomen van hun waan genezen worden, indien ze in dezen hoogerden kring van denkebeelden wilden inkomen.

Niet natuurlijk alsof ook het vrijheidsstelsel niet zijn zonden met zich bracht. Ook Amerika weet daarvan mede te spreken.

Maar wie in 't generaal de conditie van kerk en religie in Amerika vergelijkt met wat op het vasteland van Europa valt te aanschouwen, kan tot geen andere slotsom geraken, dan dat de schaduwen die aan het Amerikaansche stelsel kleven niet in vergelijking komen met de zonden die onafschiedelijk zijn van het stelsel dat men, helaas, ook ten onzent nog volgt.

Onze Eeredienst.

VIII.

Het vraagstuk der *Formuliergebeden* eischt afzonderlijke bespreking, wijl het zoo diep in het leven der godsvrucht indringt.

Twee uitersten staan er hier tegenover elkander. Van den éénen kant gaat er een strooming die alle vrij gebed wil wegnemen, om en particulier én openlijk niet anders dan vooraf opgestelde gebeden te doen bidden. En van den anderen kant komt een even eenzijdige richting, die schier onvoorwaardelijk alle formuliergebeden afkeurt, en van geen ander gebed wil hooren, dan dat op het oogenblik den biddend zelf, vrij uit den geest opkomt; iets wat dan zoo ver wordt gedreven, dat zelfs het *Onze Vader* in de kringen, waar deze richting den toon aangeeft, zooged als nooit meer pleegt gebeden te worden.

Nu is het buiten kijf, dat de laatste zinswijze de meest ideale is, en als zoodanig zich zonder veel moeite laat aanbevelen.

Denkt men zich het gebed der engelen, dan stelt niemand zich voor, dat deze hemelsche wezens zekere gebeden ontvangen, die ze nazeggen. Ook van de gezaligden, die ons zijn voorgedaan is dit niet denkbaar. Het bidden van Jezus, toen hij op aarde was, is ongetwijfeld een vrij gebed geweest. De gebeden van Abraham, David, Salomo, Ezra, Nehemia e. a., die ons in de Heilige Schrift staan opgeteekend, maken niet den indruk van tevoren opgesteld te zijn geweest. En ook persoonlijk is het vrij gebed, dat een ieder klad van God in de bangste en in de zaligste oogenblikken zijns levens tot zijn God in Christus geroepen heeft naar de drang des Geestes hem de woorden op de lippen bracht.

Men behoeft ons dan het vrij gebed ook met geen hooge lofspraak aan te bevelen. Van de voorkeur die het vrij gebed bezit, van de hooge voortreffelijkheid, die het vrij gebed aanleedt, van de meerdere kracht die er tot stichting en vertroosting op den biddend zelf van uitgaat, zijn we, ook zonder nadere pleitrede, volkomen overtuigd.

Vrij te zijn is de natuur van het gebed. Wie van het gebed naar zijn aard wil handelen, zal altoos van het vrij gebed moeten uitgaan. En al wat zich naast en tegenover het vrij gebed wil handhaven, zal steeds een verklaring en aanbeveling vereischen, die minder aan de natuur van het gebed, en veel meer aan de omstandigheden waarin gebeden wordt, ontleend zullen zijn.

Voor ons is de vraag dus niet, of het vrij gebed niet *verkiest* is, maar wel of het vrij gebed altoos *mogelijk* is.

We zijn geen engelen, en we zijn geen gezaligden. We zijn en blijven menschen, die, ook al is ons hart in zijn kern wedergeboren, toch altoos tot aan onzen dood de fontein der zonde in dat hart met ons om dragen, en dienstegevolge niet dan bij uitzondering in die hooge, heilige stemming zijn opgeheven, waarin het eigen besef ons zegt, dat niet dan heilige woorden uit heilige opweelingen ons naar de lippen dringen.

Dit is het eerste bezwaar tegen het vrij gebed.

Maar hierbij komt nog een tweede van niet minder ernstigen aard.

Zult ge nooit anders dan voor uzelf alleen, of zult ge ook overluid met en voor anderen bidden? M. a. w. erkent ge ook het recht en den plicht van het *gemeenschappelijk gebed*?

En antwoordt ge hierop nu bevestigend, dan stuit ge op eenmaal op een berg van moeilijkheden, die het vrij gebed zeer in het gedrag brengen.

We treden nu nog niet in bijzonderheden, maar bepalen ons tot het generale, doch reeds dan staat het toch vast, dat men bij het gemeenschappelijk gebed niet allen saam door elkander kan spreken, maar dat het gemeenschappelijk gebed een *voorbijder* eischt, d. i. iemand die in het gebed voorgaat, onderwijl de anderen *zwijgend meebidden*.

Waat wel heeft de Egelisch-episcopale kerk de gewoonte ingevoerd, om heel de gemeente overhuid te laten bidden, maar, daargelaten nu, dat dit soort van bidden steeds meer verlies, en almeer in een weinig stichtelijk mompelen opgaat, in elk geval bidt men op die manier *enkel formuliergebeden*, zoodat van deze soort gebeden bij het eigen gevonden gemeenschappelijk gebed zelfs geen sprake komt.

Het gemeenschappelijk gebed levert metterdaad de ernstigste moeilijkheden op, die een ieder die in zulk een gebed vooring, of er in meebad, keer op keer zelf onderhouden heeft.

De goede gang van een gebed is uit de opwekking des harten naar de lippen. Doch wat geschiedt u nu bij het vrij gemeenschappelijk gebed, als ge er zelf zwijgend onder verkeert?

Dan luistert ge, onderwijl ge u voor God stelt. In die biddende stemming komen er gedachten en gewaarwordingen uit uw eigen hart op, maar die vinden geen uitgang. En onderwijl ge op die manier uw eigen hart min of meer geweld aandoet, vangt ge een reeks klanken en volzinnen op, die soms verre van duidelijk, niet zelden lang en ingewikkeld zijn, en die nu in uw hart een begeerte moeten prikkelen, of opwekken, en indragen, en dan die begeerte uit uw ziel naar God moeten doen opgaan.

Dit nu eischt een inspanning des geestes, waartoe, zelfs als er goed gebeden wordt, de meesten onbekwaam zijn.

Ze kunnen dit niet bijhouden. Nauwlijks toch heeft hun geest de bedoeling van een voorafgaande gebedszinsnede gegrepen, en is in die gedachte ingegaan,

of reeds is een nieuwe zinsnede halverwege uitgesproken, die ze opnieuw in zich moeten opnemen, om ook daarin mee te leven, en ook die uit hun ziel mee te bidden.

Dit nu kunnen de meesten eenvoudig niet, en ze doen het dan ook niet. En wordt dan zulk een gebed, gelijk niet zelden voorkomt, tot het vierde van een uur gerekend, dan is de uitwerking, dat na de eerste vijf minuten de meesten het opgeven, en weinig anders doen, dan in een biddende gestalte klanken aanhooren, waar hun ziel niet meer ingaat, en die ten slotte zoo afmattend worden, dat men haakt naar het einde, en het Amen als het ten slotte over de lippen van den voorbieder komt, begroet wordt als een verlossing.

En nu werd nog ondersteld, dat er *goed* gebeden werd door een wezenlijken voorbieder.

Zonder intusschen iemand te na te komen, mag veilig gezegd, dat de kunst van goed voor te bidden slechts het deel van weinigen is.

Verreweg de meesten, die er toe geroepen worden, zijn er onbekwaam voor.

Die onbekwaamheid kan drieërlei oorzaak hebben.

De eerste is, dat men de gave mist, om den gemeenschappelijken nood van hen, voor wie men voorbieder zal zijn, in zijn hart op te nemen, en te laten uitgaan met uitschieting van al het persoonlijke dat den voorbieder persoonlijk eigen is. De één kan dit niet, omdat hij te weinig in ander nood inleest, de andere niet omdat hij te sterk persoonlijk leeft. Maar de uitkomst blijft dezelfde. In beide gevallen ontbreekt in het hart het echt priesterlijke leven, dat zich-zelf vergete en aflegt, en plaatsbektend ander leven leeft.

De tweede oorzaak, die het vrij gemeenschappelijk gebed bemoeilijkt is, dat men zoo moeilijk op het commando van het oogenblik in de biddende stemming geraakt. Sommigen bezitten die gave. Ze zijn gebedsnatuuren, die ongedwongen in de stemming der aanbidding en des smeekens overgaan. Maar ook dit is op verre na niet aller deel. De gedachten van velen dolen. Hun overleggingen zwerven af. Andere dingen bezetten hun geest. En nu moeten ze op een gegeven oogenblik plechtig bidden, voorbieden voor anderen. Wat ten gevolge heeft, dat ze niet zelden woorden gaan stamelen, zonder dat hun eigen hart in de ware biddende gestalte voor hun God is ingegaan.

En het derde bezwaar is, dat ook al zijn er gebedsopweelingen in het hart, zeer velen de gave der taal missen, om op staanden voet, al zulke opweelingen van het hart in zulk een vorm te kleeden, en in zulk een taal te uiten, dat er gebed ook in het biddende woord zij, en de taal hun biddens werkelijk het plechtige en het roerende van het gebed behoude.

Deze bezwaren nu drukken niet zoo sterk, bij een kort gebed, als men een vergadering opent, of aan tafel voorbidt. Dan toch verstaat »een ieder«, waar de zaak is waarvoor men biddt, en zijn de gewone bewoordingen, om deze zaak in uit te spreken, zoo bekend en gewoon, dat slechts weinigen hierbij moeite ondervinden.

Ook is de kring dan kleiner, en de spanning daardoor zooveel minder.

Maar als er sprake is van een gebed der gemeente, in haar groote samenkomsten, dan wordt die spanning veel sterker, is het feitelijk voor God staan veel moeilijker, en de taal veel ongewoner.

Feitelijk komt dit gemeene gebed in de gemeente Gods er dan ook veelal op neer, dat de voorbieder de gemeente meer getuige laat zijn van *zijn bidden*, dan dat er waarlijk een *voorbijder* zou zijn, die zelf wegvat, en de gemeente bidden laat door zijn mond.

Dit maakt dan, dat het gebed te veel een betuiging, een redeneering, een biddende resümee der predikatie wordt, en dat er van een afsmekken, van een afbieden van iets ternaauwroed sprake is.

Indien men, na afloop van zulk een gebed, een pauze hield, en een ieder de vraag liet beantwoorden: *Wat hebt ge nu van uw God afgebeden?* zoo kan men zeker zijn, dat in verreweg de meeste gevallen, schier niemand zou weten te antwoorden.

Iets wat men nu den voorbieder niet te hard moet aarekenen; want voorbieden in een gemeente is zoo uiterst moeilijk. Maar wat toch toont, dat er aan zulk gemeenschappelijk bidden in menig gebed iets knipt.

En dan komt hier nog iets anders bij, dat we noode aanstippen, maar toch niet geheel verzuigen mogen, t. w. dat er in zulk een vrij gemeenschappelijk gebed voor den voorbieder allicht zekere verzoeking tot zonde schuilt.

Men kent de uitdrukking: »mooi bidden«, een uitdrukking die niet zeer heilig is, maar die dan toch uitdrukt, dat iemand de gave bezit, om in roerende taal alreeds in het gebed voor te gaan, dat het hem gelukt, anderen in zijn gebed mee te nemen, zoodat ze ook zelve in biddende stemming geraakt, en voelen dat ze gebeden hebben.

Dat vindt de gemeente dan terecht heerlijk. Soms is het een verademing op die manier eens samen te kunnen bidden.

Maar . . . en dit vergete men niet, dat »mooie bidden« wekt maar al te dikwijls de ijdelheid in den voorbieder op. Hij merkt allengs, dat hij deze kunst verstaat. Hij komt er achter, dat die gave hem gegeven is. En gelijk elk talent, zoo poogt nu ook de gebedsgave hem te verlokken, dat hij er eigen eer in ga zoeken. En al is het dan, dat hij waarlijk biddende, roerende, hartaangrijpende en zielmeelende pende taal sprak, dan heeft hij toch zijn loon weg, en is zijn gebed bezoedeld voor God gekomen.

Zij die gewoon zijn, het voor een zoo uitgemaakte zaak te houden, dat een formu-

liergebed God bidden vooral moet spreken de schaduw van gemeente in Zeker het gebed is we ken zouden waanden, dat waarlijk uitligte was.

Dn

Dr. Duker aflevering van Voetius in he Hij behande 1618—1634.

ring en clas tus' arbeid in en ten leste en zijn roep ten slotte ee bijlagen ook i

Het eerste thans mag v wat we in d dat de beverk righeid en o zoekt.

Wij, Geref dan ook voo noeg danken.

Geen ouzer tereen, en ond zoo overlader mand voorsu derzoek en a kan, komt h zoo brooddoe lang zou geto besten en kun loog uit den gelijkend bet teekenen.

Voetius is v grootheid.

Zijn werken voor de mee baar. Zijn i meesten niet

Daardoor i andere theok meest buiten thans zijn tw niet veel onde

Thans ech zijn invloed o

Nog onlang hoe wie in de kostelijken sch

Men vraagt alle Gereform nitsluitend aan te schenken.

Op die vra vredigend aut meent, waarme hem, die het gen, houdt ge

Hij schreef

Van uit ons nering